

CHRISTINE SCHÄFER . ERIC SCHNEIDER

Berg . Crumb . Strauss

DESINGEL 9 MAART 98

Lieder

CHRISTINE SCHÄFER . ERIC SCHNEIDER
Berg . Crumb . Strauss

DESINGEL 9 MAART 98
Lieder

inleiding door Lucrèce Maeckelbergh . 19.15 uur . Foyer

begin concert 20.00 uur

pauze omstreeks 20.40 uur

einde concert omstreeks 21.40 uur

tekst programmaboekje Lucrèce Maeckelbergh

coördinatie programmaboekje deSingel

druk programmaboekje Tegendruk

Christine Schäfer *sopraan*

Eric Schneider *piano*

Alban Berg (1885-1935)

Sieben frühe Lieder:

Nacht

Schilflied

Die Nachtigall

Traumgekrönt

Im Zimmer

Liebesode

Sommertage

George Crumb (°1929)

Apparition

pauze

Richard Strauss (1864-1949)

Wiegenlied

Amor

Das Rosenband

Schlechtes Wetter

Ich wollt ein Sträußlein binden

Sehnsucht

Liebeshymnus

Aus den Lieder der Trauer

Frühlingsfeier

BERG - CRUMB - STRAUSS

Het programma dat Christine Schäfer vertolkt op dit recital, werk van Richard Strauss, Alban Berg en George Crumb, toont aan dat het romantische lied niet ophoudt op het einde van de 19de eeuw, de eeuw waarin het tot bloei gekomen is en zijn meest bekende en sublieme vertegenwoordigers heeft gehad: Schubert, Schumann, Brahms. Via de vertegenwoordigers van het laat-romantische lied als Gustav Mahler, Hugo Wolf en Richard Strauss komt het genre in de twintigste eeuw terecht en heeft ook daar zijn typische vertegenwoordigers: Alban Berg, Arnold Schoenberg, Alexander Zemlinsky.

Alban Berg (1885-1935) is een van de sterkste muzikale persoonlijkheden in de eerste helft van de 20ste eeuw. Hoewel leerling van Arnold Schoenberg is zijn muziek toegankelijker. Tot zijn bekendste werken behoren de opera *Wozzeck* en *Lulu*, het vioolconcerto (*Dem Andenken eines Engels*), de lyrische suite voor strijkkwartet. Zijn oeuvre voor solostem is niet heel uitgebreid.

Het is te situeren in twee periodes: tussen 1901 en 1904 en tussen 1904 en 1908, de periode waarin hij in de leer is bij Schoenberg. In 1912 componeert hij nog de *Altenberg Lieder* - 5 liederen met orkestbegeleiding, die waarschijnlijk de meest gespeelde zijn. Op uitzondering van een herwerking van *Schließe mir die Augen beide* in 1928 zijn het zijn laatste liederen.

De *Sieben frühe Lieder*, zijn liederen gecomponeerd tijdens de studieperiode bij Schoenberg (1904-1908). Berg schreef toen veel meer liederen, maar wilde ze niet tot zijn oeuvre rekenen. Hij koos er later zeven uit die hij groepeerde als *Sieben frühe Lieder*. In 1928 maakte hij er ook een orkestratie van en publiceerde dan tegelijk de piano-en orkest-

versie zonder opusnummer.

In 1949 schreef Arnold Schoenberg: "Toen hij me de composities toonde (in 1904), liederen in een stijl tussen Hugo Wolf en Brahms, herkende ik onmiddellijk dat hij een groot talent was."

De muzikale taal van elk van de liederen is heel verschillend. Het zijn nog allemaal tonale liederen en ze leunen ook nog dicht aan bij de emotionele sfeer van Schumann en Brahms.

Im Zimmer is het vroegste, gevolgd door het zacht-sensuele Die Nachtigall, met een melancholisch getint slot.

Liebesode, Schilflied, en Sommertage staan nog het dichtst bij het romantische erfgoed, terwijl in Traumgekrönt en vooral Nacht de latere Berg voorafgespiegeld wordt en de latere fusie van tonale met atonale en twaalftoontechnieken.

"Daß der Mensch fröhlich sei in seiner Arbeit" was een motto van Richard Strauss, dat ook te herkennen is in zijn liederen: hij legt er vitaliteit en goed humeur in.

Richard Strauss (1864-1949) componeerde een 200-tal liederen, die in hun rijkdom en weelderigheid soms als podiumlied gedefinieerd worden, in tegenstelling tot het meer intieme, huiselijke lied. Een definitie die men wel in vraag kan stellen, als men de intimiteit herkent van liederen als Das Rosenband of Sehnsucht, die hier op het programma staan. Al even onbetwistbaar is dat ze dikwijls de invloed uitwijzen van de persoonlijke omstandigheden van de componist, met name het feit dat zijn verloofde en vrouw Pauline de Ahna zangeres was. Ze was dan ook in veel gevallen de eerste vertolkster. De meeste van zijn liederen zijn gecomponeerd tussen 1885 en 1906, de periode waarin Pau-

line de Ahna actief was als zangeres. Heimliche Aufforderung en Morgen, twee van zijn bekendste liederen, schonk hij haar in 1894 als huwelijksgeschenk. Een tweede golf liederen volgt pas heel wat later, vanaf 1919, na de compositie van Die Frau ohne Schatten.

Zijn orkestliederen munten uit door hun meesterlijk instrumentale koloriet en bijna theatrale inslag.

De pianoliederden worden gekenmerkt door een bijna artistieke perfectie: zangstem en pianopartij zijn nauw met elkaar versmolten, overal speelt Strauss met kleuren en toonaarden. De zangstem krijgt prachtige melismen, verliest daarbij de cantabiliteit, de zangerigheid nooit. De pianopartij is rijk aan klankschildering. De liederen vertonen een bijzonder grote variatie aan stemmingen en gevoelens, dikwijls afhankelijk van de vertoonde gedichten: intense zinnelijkheid, uitbundige levensvreugde, ernst- zonder daarom somber te zijn, ironie en humor.

In de keuze van de gedichten is Strauss minder kieskeurig dan zijn tijdgenoten. In een brief aan een vriend schrijft hij: "Soms heb ik helemaal geen neiging om te componeren. Dan blader ik op een avond in een dichtbundel, een gedicht valt me op. Ik lees het en het komt overeen met de stemming waarin ik ben. En plots is de gepaste muziek instinctief erbij gevonden. Ik heb een muzikaal kader in mijn hoofd en het enige wat ik nodig heb, is de juiste poëtische tekst om mijn gedachten uit te drukken. Als een gelukkig toeval me die in handen legt, ontstaat er een geslaagd lied." Hierbij is het toch wel interessant om op te merken dat Strauss zelden een gedicht componeerde dat voor hem al gebruikt was (Das Rosenband is een van de uitzonderingen), maar ook weinig greep naar de typische romantische dichters als Goethe,

Schiller, Eichendorff. Hij putte meer uit de eigentijdse poëzie: Henckell, Mackay, Dehmel, Liliencron en af en toe schrijft hij een speels en charmant lied op een gedicht uit de bundel *Des Knaben Wunderhorn*. (Hat gesagt- bleibt's nicht dabei) De meester-bij-uitstek van de liedinterpretatie, Dietrich Fischer-Dieskau, beschrijft de liedcomponist Richard Strauss als volgt: "De componist toont zich daar op een intieme, ja onthullende manier, die ons meer over hem leert, dan meestal het geval is op het toneel of in een symfonisch concert" De zanger vindt in de liederen van Strauss een hele verzameling tegenstrijdigheden, die de rijkdom van zijn persoonlijkheid uitmaken.

George Crumb (1929) is een van de bekendste Amerikaanse componisten van onze tijd. Hij studeerde aan de Universiteit van Illinois, bij Boris Blacher in Berlijn en gaf zelf les aan verschillende Amerikaanse Universiteiten. Hij is gelauwerd met een groot aantal prijzen, onder andere de Pulitzerprijs voor Muziek in 1968 voor *Echoes of Time and the River* en in 1971 met de prijs van het Unesco Rostrum voor componisten.

Hier ontmoeten we uiteraard een andere vocale taal: de stem wordt in allerlei facetten geëxploreerd: fluisterend, trillend, ingehouden, krijsend, maar toch wordt ze geen geweld aangedaan en blijft ze steeds virtuoos. De begeleiding is dikwijls met fluit en percussie zoals in de madrigalen. Voor teksten put George Crumb het meest uit de poëzie van Federico Garcia Lorca. Ze hebben te maken met leven en dood, liefde, het kind, de vrouw, zowat de archetypen dus van het bestaan.

Apparition is een lang cyclisch lied, dat George Crumb in

1979 schreef voor Jan De Gaetani en Gilbert Kalish. Ze creëerden het werk in New York op 13 januari 1981.

Het is het eerste werk van George Crumb voor solostem en piano en zijn eerste compositie ook op een Engelse tekst, met uitzondering van enkele liederen uit zijn jeugd.

De tekst van *Apparition* is ontleend aan het gedicht *When lilacs last in the dooryard bloom'd* van Walt Whitman (1819-1892). Het maakt deel uit van een groep gedichten *Memories of President Lincoln* die Whitman schreef na de moord op Abraham Lincoln op 14 april 1865. Het gedicht is een elegie op Lincoln en Crumb heeft zijn tekst uit het onderdeel *Death Carol* (Doodsgezang) gehaald. Dit deel maakt enigszins abstractie van het gegeven rond de President en handelt meer algemeen over de ervaring van de dood.

Elk lied van *Apparition* vormt een onderdeel van een groot visionair tableau. De tekst en de muziek zijn sterk geconcentreerd op scherpe en contrasterende metaforen voor leven en dood. (Nacht, Ziel, Seringen).

Toch is het een bemoedigende cyclus, want de dood wordt niet als het einde voorgesteld, maar als een stadium in een kringloop, als een nieuw begin of de verrijkende terugkeer van een allesomvattende levenskracht.

Lucrèce Maeckelbergh

ALBAN BERG

Sieben frühe Lieder

Nacht (*Carl Hauptmann*)

Dämmern Wolken über Nacht und Tal,
Nebel schweben, Wasser rauschen sacht.
Nun entschleiert sich's mit einemmal:
O gib acht! Gib acht!
Weites Wunderland ist aufgetan.
Silbern ragen Berge, traumhaft groß,
stille Pfade silberlicht talan
aus verborg'nem Schoß;
und die hehre Welt so traumhaft rein.
Stummer Buchenbaum am Wege steht
schattenschwarz, ein Hauch vom fernen Hain
einsam leise weht.
Und aus tiefen Grundes Düsterheit
blinken Lichter auf in stummer Nacht.
Trinke Seele! Trinke Einsamkeit!
O gib acht! Gib acht!

Schilflied (*Nikolaus Lenau*)

Auf geheimem Waldespfade
Schleich' ich gern in Abendschein
An das öde Schilfgestade,
Mädchen, und gedenke dein!
Wenn sich dann der Busch verdüstert,
Rauscht das Rohr geheimnisvoll,
Und es klaget und es flüstert,
Daß ich weinen, weinen soll.
Und ich mein', ich höre wehen
Leise deiner Stimme Klang,
Und im Weiher untergehen
Deinen lieblichen Gesang.

Die Nachtigall (*Theodor Storm*)

Das macht, es hat die Nachtigall
Die ganze nacht gesungen;
Da sind von ihrem süßen Schall,
Da sind in Hall und Widerhall
Die Rosen aufgesprungen.
Sie war doch sonst ein wildes Blut,
Nun geht sie tief in Sinnen,
Trägt in der Hand den Sommerhut
Und duldet still der Sonne Glut
Und weiß nicht, was beginnen.
Das macht, es hat die Nachtigall
Die ganze Nacht gesungen;
Da sind von ihrem süßen Schall,
Da sind in Hall und Widerhall
Die Rosen aufgesprungen.

Traumgekrönt (*Rainer Maria Rilke*)

Das war der Tag der weißen Chrysanthenen,
mir bangte fast vor seiner Pracht...
Und dann, dann kamst du mir die Seele nehmen
tief in der Nacht.
Mir war so bang, und du kamst lieb und leise,
ich hatte grad im Traum an dich gedacht.
Du kammst, und leis' wie eine Märchenweise
erklang die Nacht.

Im Zimmer (*Johannes Schlaf*)

Herbstsonnenschein.
Der liebe Abend blickt so still herein.
Ein Feuerlein rot
knistert im Ofenloch und loht.
So, mein Kopf auf deinen Knien,
so ist mir gut.
Wenn mein Auge so in deinem ruht,
wie leise die Minuten ziehn.

Liebesode (*Otto Erich Hartleben*)

Im Arm der Liebe schliefen wir selig ein,
Am offenen Fenster lauschte der Sommerwind,
Und unsrer Atemzüge Frieden trug er hinaus in die helle
Mondnacht.
Und aus dem Garten tastete zagend sich ein Rosenduft an
unserer Liebe Bett
Und gab uns wundervolle Träume,
Träume des Rausches, so reich an Sehnsucht.

Sommertage (*Paul Hohenberg*)

Nun ziehen Tage über die Welt,
gesandt aus blauer Ewigkeit,
im Sommerwind verweht die Zeit.
Nun windet nächtens der Herr
Sternenkränze mit seliger Hand
über Wander- und Wunderland.
O Herz, was kann in diesen Tagen
dein hellstes Wanderlied denn sagen
von deiner tiefen, tiefen Lust:
im Wiesensang verstummt die Brust,
nun schweigt das Wort, wo Bild um Bild
zu dir zieht und dich ganz erfüllt.

GEORGE CRUMB

Apparition (1979)

- I. The night in silence under many a star
The ocean shore and the husky whispering wave whose
voice I know,
And the soul turning to thee O vast and well-veil'd death,
And the body gratefully nestling close to thee.
- II. When lilacs last in the dooryard bloom'd,
I mourn'd, and yet shall mourn with ever-returning spring.
- III. Dark mother always gliding near with soft feet.
Have none chanted for thee a chant of fullest welcome?
Thea I chant it for thee, I glorify thee above all.
I bring thee a song that when thou most indeed come,
come unfalteringly.
- IV. Approach strong deliveress!
When it is so, when thou hast taken them I joyously sing
the dead.
Lost in the loving floating ocean of thee.
Laved in the flood of thy bliss O death.
- V. Come lovely and soothing death.
Unculate round the world, serenely arriving, arriving,
In the day, in the night, to all, to each.
Sooner or later delicate death.
- VI. The night in silence under many a star
The ocean shore and the husky whispering wave whose
voice I know,
And the soul turning to thee O vast and well-veil'd death,
And the body gratefully nestling close to thee.

RICHARD STRAUSS

Wiegenlied

Träume, träume, du mein süßes Leben,
Von dem Himmel, der die Blumen bringt.
Blüten schimmern da, die leben
Von dem Lied, das deine Mutter singt.
Träume, träume, Knospe meiner Sorgen,
Von dem Tage, da die Blume sproß;
Von dem hellen Blütenmorgen,
da dein Seelchen sich der Welt erschloß.
Träume, träume, Blüte meiner Liebe,
Von der stillen, von der heiligen Nacht,
Da die Blume seiner Liebe
diese Welt zum Himmel mir gemacht.

Amor

An dem Feuer saß das Kind
Amor, Amor und war blind -
mit den kleinen Flügeln fächelt
in die Flammen er und lächelt,
schlaues Kind.

Ach, der Flügel brennt dem Kind!
Amor, Amor läuft geschwind,
o, wie ihn die Glut durchpeinet!
Flügelschlagend laut er weinet,
in der Hirtin Schoß entrinnt
hilfeschreiend das schlaue Kind.

Und die Hirtin hilft dem Kind,
Amor, Amor böse und blind.
Hirtin, sieh, dein Herz entbrennet,
hast den Schelmen nicht gekennet.
Sieh die Flamme wächst geschwinde -
Hüt' dich vor dem schlaun Kind!
Fächle, lächle, schlaues Kind!

Das Rosenband

Im Frühlingschatten fand ich sie,
da band ich sie mit Rosenbändern:
sie fühlt es nicht und schlummerte.

Ich sah sie an; mein Leben hing
mit diesem Blick an ihrem Leben:
ich fühlt' es wohl und wußt' es nicht.

Doch lispelt ich ihr sprachlos zu
und rauschte mit den Rosenbändern:
da wachte sie vom Schlummer auf.

Sie sah mich an; ihr Leben hing
mit diesem Blick an meinem Leben:
und um uns ward's Elysium.

Schlechtes Wetter

Das ist ein schlechtes Wetter,
Es regnet und stürmt und schneit;
Ich sitze am Fenster und schaue
Hinaus in die Dunkelheit.

Da schimmert ein einsames Lichtchen,
Das wandelt langsam fort;
Ein Mütterchen mit dem Laternchen
Wankt über die Straße dort.

Ich glaube, Mehl und Eier
Und Butter kaufte sie ein;
Sie will einen Kuchen backen
Fürs große Töchterlein.

Die liegt zu Haus im Lehnstuhl,
Und blinzelt schläfrig ins Licht;
Die goldnen Locken wallen
Über das süße Gesicht.

Ich wollt ein Sträußlein binden

Ich wollt ein Sträußlein binden,
Da kam die dunkle Nacht,
Kein Blümlein war zu finden,
Sonst hätt ich dir's gebracht.

Da flossen von den Wangen
Mir Tränen in den Klee,
Ein Blümlein aufgegangen
Ich nun im Garten seh.

Da wollte ich dir brechen
Wohl in dem dunklen Klee,
Doch fing es an zu sprechen:
'Ach, tue mir nicht weh!

Sei freundlich im Herzen,
Betracht dein eigen Leid,
Und lasse mich in Schmerzen
Nicht sterben vor der Zeit!

Und hätt's nicht so gesprochen,
Im Garten ganz allein,
So hätt ich dir's gebrochen,
Nun aber darf's nicht sein.

Mein Schatz ist ausgeblieben,
Ich bin so ganz allein.
Im Lieben wohnt Betrüben,
Und kann nicht anders sein.

Sehnsucht

Ich ging den Weg entlang, der einsam lag,
Den stets allein ich gehe, jeden Tag.
Die Heide schweigt, das Feld ist menschenleer,
Der Wind nur webt im Knickbusch vor mir her.

Weit liegt vor mir die Straße ausgedehnt,
Es hat mein Herz nur dich ersehnt.
Und kämest du, ein Wunder wär's für mich,
Ich neigte mich vor dir: Ich liebe dich.

Und im Begegnen nur ein einziger Blick,
Des ganzen Lebens war es mein Geschick.
Und richtest du dein Auge kalt auf mich,
Ich trotze, Mädchen, dir: Ich liebe dich!

Doch wenn dein schönes Auge grüßt und lacht,
Wie eine Sonne mir in schwerer Nacht,
Ich zöge rasch dein süßes Herz an mich
Und flüstere leise dir: Ich liebe dich.

Liebeshymnus

Heil jenem Tag, der dich geboren,
heil ihm, da ich zuerst dich sah!
In deiner Augen Glanz verloren
steh' ich, ein sel'ger Träumer, da.

Mir scheint der Himmel aufzugehn,
den ich von ferne nur geahnt,
und eine Sonne darf ich sehn,
daran die Sehnsucht nur gemahnt.

Wie schön mein Bild in diesem Blicke!
In diesem Blick mein Glück wie groß!
Und flehend ruf' ich zum Geschieke:
O weile, weile, wandellos!

Aus den Lieder der Trauer

Vom dunklen Schleier umspinnen ist mir das Tageslicht,
wohl steigen neue Sonnen - ich seh' sie nicht.

Mir schweift der Blick hinüber in Westen, dämmerfern:
vom Himmel blinkt ein trüber einsamer Stern.

Ein Mädchen, bleich von Wangen, winkt mir von drüben zu:
Ich bin vorangegangen: was zögerst du?

Frühlingsfeier

Das ist des Frühlings traurige Lust!
Die blühenden Mädchen, die wilde Schar.
Sie stürmen dahin mit flatterndem Haar
Und Jammergeheul und entblöbter Brust:
"Adonis! Adonis!"

Es sinkt die Nacht, Bei Fackelschein
Sie suhen hin und her im Wald,
Der angstverwirret wiederhallt
Vom Weinen und Lachen, vom Schluchzen un Schrein:
"Adonis! Adonis!"

Das wunderschöne Jünglingsbild,
Es liegt am Boden blaß und tot,
Das Blut färbt alle Blumen rot,
Und Klagelaut die Luft erfüllt:
"Adonis! Adonis!"

Christine Schäfer

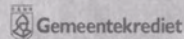
De Duitse sopraan Christine Schäfer genoot snel erkenning als een van de meest getalenteerde sopranen van haar generatie. Zij studeerde aan het Berlijnse conservatorium bij Ingrid Figur en werkte ook met Arleen Auger, Aribert Reimann, Dietrich Fischer-Dieskau en Sena Jurinac. Zij won ook vele prestigieuze prijzen. Recente hoogtepunten uit haar huidige internationale opera- en concertcarrière zijn ondermeer Lulu in het Festival van Salzburg 1995, Pamina in Brussel; Zerlina met het City of Birmingham Symphony Orchestra onder leiding van Simon Rattle en de titelrol in Donizetti's Lucia de Lammermoor voor de Welsh National Opera. Haar vertolkingen van barok en twintigste eeuwse muziek in samenwerking met specialisten uit het veld, oogsten bijzonder veel succes. Zij gaf recitals in Parijs, Londen en Frankfurt en werd uitgenodigd op belangrijke festival in Europa en de Verenigde Staten. Tot haar talrijke opnames behoren Lieder van Schubert en Schumann als deel van Graham Johnsons succesvolle serie voor Hyperion. Recent verscheen haar eerste CD op DGG, het prestigieuze klassieke Duitse label, met muziek van Mozart en Strauss.

Eric Schneider

Eric Schneider had van in het begin een grote voorliefde voor het liedgenre. Zo volgde hij Liedgestaltung bij Hartmut Höll; later kreeg hij als partner van verschillende zangers onder-richt van Elisabeth Schwarzkopf en Dietrich Fischer Dieskau. Als begeleider werkte hij samen met de tenor Hans-Peter Blochwitz, Christiane Oelze, Werner van Mechelen, Cornelius Hauptmann, de jonge beloftevolle tenor Stephan Genz en uiteraard met Matthias Goerne. Met deze laatste zal in dit jaar bij Decca een opname van het Hollywood-Liederbuch verschijnen.

Gemeentekrediet

De Standaard
Informatie op uw niveau

Knack
VERHELDERT

de Singel wordt betoelaagd door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie Antwerpen

de Singel

HOOFDINGANG EN BESPREKKBUREAU

Desguinlei 25 . 2018 Antwerpen . tel. 03/248 28 28 . fax 03/248 28 00

openingsuren ma-vr 10-19 uur . za 16-19 uur

ADMINISTRATIE

Jan Van Rijswijklaan 155 . 2018 Antwerpen . tel. 03/244.19.20 . fax 03/244 19.59 . info@desingel.be